ATLAS INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL ON SOCIAL SCIENCES
Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
ISSN:2619-936X

Vol:5, Issue:19	2019	pp.452-460
Article Arrival Date: 19.04.2019		Published Date: 30.06.2019

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA 19. TÜMEN'İN GALİÇYA CEPHESİ'NDE AĞUSTOS-KASIM 1916'DA Kİ FAALİYETLERİ

THE ACTIVITIES OF THE FIRST WORLD WAR ON THE GALICIAN FRONT OF THE 19TH DIVISION İN AGUST-NOVEMBER 1916

Çetin KAPLAN
Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bölümü, Doktora öğrencisi, Ankara/Türkiye

Doi Number : http://dx.doi.org/10.31568/atlas.331
Article Type : Research Article

ÖZET

Bu makalenin amacı Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda kendi sınırları dışında müttefikleri Avusturya-Macaristan ve Almanya'ya yardım etmek amacıyla katıldığı Galiçya Cephesi'nde 19. Tümen'i analiz etmek ve bu süreçte yaşanan gelişmeleri ortaya koymaktır.

Makalede Osmanlı Devleti'nin Galiçya'ya asker gönderiminin gerekçeleri ve bu bağlamda ortaya çıkan sebep-sonuç analizi ekseninde değerlendirilmiştir. Çalışma incelenirken başta ATASE Arşivi'ndeki ilgili belgeler olmak üzere döneme ait birincil ana kaynaklardan yararlanılma yoluna gidilmiştir. Bunlara ilave olarak çeşitli telif ve tetkik eserler de başvurulan kaynaklar arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Birinci Dünya Savaşı, Galiçya Cephesi, 15. Osmanlı Kolordusu, Osmanlı Devleti, Avusturya-Macaristan

ABSTRACT

This article aims at analyzing the reasons behind the assignment of 19th Division to the Galician Front in a bid to help to Austria and Germany, which were allied with the Ottoman Empire along with later developments in the process.

In the article the causes of sending Ottoman soldiers to Galician Fronth have been evaluated and at this context the balance sheet cause-effect analysis was made.

While conducting the research, first, the documents in the ATASE Archives of Prime Ministry are taken into account as the primary sources. Furthermore, other secondary sources and published pieces are used in addition.

Keywords: First World War, Galician Front, 15th Ottoman Corps, 19th Division, Ottoman Empire, Austria.

1. GİRİŞ

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu 1908 yılında Bosna Hersek'i ilhak ettiğini duyurdu. Bu oldubittiden altı yıl sonra 1914 yılında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliaht Prensi Franz Ferdinand Saraybosna'yı ziyareti esnasında bir Sırp milliyetçisi olan Gavrilo Princip tarafından öldürüldü. [1]

Veliaht Prensi'n öldürülmesinden sonra Avusturya-Macaristan Almanya'dan aldığı destek ile Sırbistan'a kesin uyarı vererek 48 saat içinde suçluların kendisine teslim edilmesini istedi.

[1] Oral Sander, Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e, (8. Baskı), İmge Kitabevi. Ankara, 2000, s.309-311

Sırbistan ise Rusya'dan aldığı güçle bunu cevap vermeyeceğini söylemesi üzerine Avusturya Belgrad'ı bombaladı. Bu saldırı üzerine devletlerarasında imzalanan antlaşmalar devreye girdi ve böylece 1.Dünya Savaşı başladı. Avusturya-Macaristan Sırbistan ile savaştan sonra Belgrad'ı almış ancak Rusya'ya karşı ise Galiçya Cephesinde gerçek bir başarı sağlayamadı. Bu cephede yaşanan uzun ve kanlı çarpışmalar sonucunda iki taraf da ciddi bir sonuç elde edemedi.[2]

Karşılıklı çarpışmaların yaşandığı 19 Ağustos 1916'da Avusturya-Macaristan 8. Ordusu Gumbinenn Meydan Muharebesi'nde Ruslar karşısında bozguna uğradı. Rus ordusunun sınırı geçtiğinin haberinin gelmesi üzerine Rusların ilerlemesini durdurmak için Alman karargâhı Batı Cephesi'nden üç tümen, Doğu Cephesi'nin kuzey kesiminden iki tümeni bölgeye çekti.[3] Ancak Avusturya-Macaristan Ordusu'nun mevcut kuvvetlerinin Ruslar karşısında yetersiz kalması üzerine Alman Genelkurmay başkanlığınca, Osmanlı Devleti'nden bu cepheye gönderilecek takviye kuvvetler arasında Osmanlı askerlerinden de olmasını istemişti.[4]

2. 19. TÜMEN'İN GALİÇYA CEPHESİ'İNE İNTİKALİ

Çanakkale Muharebelerinden sonra Boğazlar bölgesindeki Türk kuvvetlerinden 5. Orduya bağlı 19. ve 20. Tümenler serbest kaldı. Alman Genelkurmay başkanı Osmanlı'dan takviye kuvvetler istemesi üzerine Türk Başkomutanlığı Çanakkale'de savaşmış ve savaş tecrübesi bulunan 19. ve 20. Tümenlerden takviye ile yaklaşık 30.000[5] kişilik 15. Kolordu'nun oluşturulmasına karar verdi.[6]

15. Kolordu Komutanlığı'na Kurmay Albay Yakup Şevki (Subaşı), Kurmay Başkanlığına Yarbay Hayri, 19. Tümen Komutanlığına Yarbay Mehmet Şefik (Aker), Kurmay Başkanlığına Binbaşı Lütfü atandı. [7] Yarbay Mehmet Şefik Komutasındaki 19. Tümen, 57. Alay, 72. Alay ve 77. Piyade Alayları, 4. Süvari Alayı, 25. Topçu Alayı, 9. Alayın 3. İstihkâm Taburu, 19. Sıhhiye Bölüğü ve bir telgraf kısmından oluşmaktaydı. [8]

Galiçya'ya genel komutanlığını Avusturya-Macaristan tahtının veliahdı Prens Karl Frans Jozef yapacaktı. Türk kuvvetleri, Brzezany denilen ve Dinyester'in nehrinin kolları olan Zlota Lipa ve Narajowka nehirlerinin ayrıldığı yerde Alman emrinde bulunacaktı. Birlikler toplanır toplanmaz da, hemen cepheye doğru yola çıkıldı. 15. Kolordu bu nehirlerin geçtiği vadilerde, daha sonra da Gnila Lipa havzasında mevzilenecekti.[9]

Yapılan hazırlıklardan sonra 15. Kolordunun Galiçya Cephesi'ne asker sevkiyatı, Başkomutanlık emrine uygun olarak 13 Temmuz 1916 tarihinden itibaren başlandı. 19. Tümen Şarköy'den gelecek takviyeler ile Uzunköprü'ye vardı.[10] Daha sonra Uzunköprü'den

---

[2] Sander, Siyasi Tarih …, a.g.e., s.312-3013

[3] F. Rezzan Ünalp, *"I. Dünya Harbi'nde Galiçya Cephesi: Türk 15'ini, kolordusu ve Muharebe Etkinliği"*, Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi, C.14, Sayı:27, Ankara, 2008, s.28

[4] Yusuf Hikmet Bayur; Türk İnkılâbı Tarihi, C. III, Kısım III, Ankara, TTK Basımevi, 1957, s. 535.

[5] 10 Haziran 1916 itibariyle 15. Kolordu'nun mevcudu, 30 bin askeri buluyordu. Temmuz ayının 1916 ortalarından itibaren oluşturulan ikmaller çerçevesinde bu sayı hemen hemen 33 bine ulaşmıştı. 19. Ve 20. Tümenlerin kuruluş şemaları benzerlik gösteriyordu. Tüm yardımcı birlikler de dahil olmak üzere üçer piyade alayından (19. Tümen için 57., 72. ve 77. Alaylar; 20. Tümen için 61., 62. ve 63. Alaylar), ikişer ağır makinalı tüfek kıtasından, birer müfreze kıtası, birer topçu alayı (19. Tümen için 25. Alay, 20. Tümen için 20. Alay), birer sıhhiye ve istihkam bölüğü ve birer telgraf ekibinden oluşuyorlardı. Bk. Gülhan Barlas, Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi Avrupa Cepheleri, Ankara 1996, s.37

[6] Nuri Köstüklü, *"Tarihte Türk-Leh İlişkileri Çerçevesinde Galiçya'da Şehit Olan Türkler Ve Şehitlikler Üzerine Bazı Tespitler"*, Türkiye -Polonya İlişkilerinde Temas Alanları (1414-2014) Uluslararası Konferansı, Varşova 2014, s.27

[7] ATASE Arş., İSH, K. 4402, G.H-28, B.1-3

[8] ATASE Arş., İSH, K. 4402, G.H-28, B.1-18

[9] Ahmet Suat, *Büyük Harpte Galiçya Cephesinde 15. Türk Kolordusu*, Askeri Mecmua, Sayı 17, Nisan, İstanbul 1930, s. 16; Oya Dağlar Macar, *"Galiçya Cephesi'nde Osmanlı Birlikleri Ve Sağlık Hizmetleri (1916-1917)"*, Osmanlı Bilimi Araştırmaları Dergisi, C. X, S.2, Yıl: 2009, s.36

[10] Yakup Kaya, *"Birinci Dünya Savaşı'nda Galiçya Cephesi'nin Açılması ve 15. Osmanlı Kolordusunun Cepheye Gönderilmesi Meselesi"*, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık, yıl: 2018, C.7, S.4, s. 2474-2489

hareket eden 19'uncu Tümen, 23 Temmuz 1916'da başlayan taburlarının sevkiyatını 11 Ağustos'ta tamamladı.[11] Bölgeye ulaşan 19. Tümen, karargâhını ise 12 Ağustos 1916 tarihinde Mieczyszczow'da kurdu.[12] 19. Tümen, bölgeyi savunmak için Potutory-Bozykow arasında, Zlota Lipa nehri boyunca konuşlanacaktı.[13]

19. Tümen, gerekli hazırlıkları tamamlayıp cephede belirtilen bölgeye yerleştikten sonra Galiçya cephesinde, Ruslarla yapılacak savaşta Avusturya Ordusu ile birlikte mücadelede edecekti.

3. 19. TÜMEN'İN GALİÇYADAKİ MUHAREBELERİ

19. Tümen, bölgeye konuşlandıktan sonra yavaş yavaş düşmanla temasa başlamıştı. Ancak tümen karargâhı henüz bölgeye tam ulaşmadığından Hoffman Kolordusu'nun emrinde idi. Ağustos 1916'da 19. Tümen tamamen toplandıktan sonra ve Komutanı Yarbay Şefik'in de gelmesi ile emir komuta General Hoffman'dan Şefik Bey'e geçti.[14]

Yarbay Şefik, 57. Alay ve 72. Alay komutanlarını da yanına alarak görev bölgesinde bulunan mıntıkayı tanımak amacıyla Potutory üzerinden Zlota Lypa Vadisi'ne inerek eldeki imkânlar ile arazi incelemesi yapmaktaydı. Şefik Bey'in inceleme yaptığı sırada cephede Rusların saldırısı meydana geldi. Rus kuvvetleri 14 Ağustos'ta Zlota Lypa doğu saldırıya geçtiler. Rus birliklerinin bu saldırısını 19'uncu Tümen kuvvetleri açtıkları ateşlerle durdurdu. [15]

Rus birliklerinin bu saldırısı üzerine Yarbay Şefik, 15. Kolordu komutanlığına yolladığı raporda; Rusların bir sahra bataryasının Potutory İstasyonu'nun hemen doğusunda 342 rakımlı tepenin güneyine saldırıda bulunduğu, tümen topçu taburu tarafından açılan ateş ile uzaklaştırıldığını, Rusların Saranchuky (Saranczuky) köyünün yakınındaki demir yolu hattı boyunca siper tahkimatlarını tel örgü engelleriyle takviye ettiğinin tespit edildiği, Ruslara karşı aralıklı top ateşi yapıldığını bildirmekteydi.[16]

19. Tümen Komutanı Yarbay Şefik, Ruslar ile yapılan ilk temastan sonra 23 Ağustos 1916'da Mechyshchiv'de ki Pukiv istasyona gelerek müttefiklerin tutacağı hatta inceleme yaptı. Kotov (Kotiv) - Nowa Grobla hattını 57. Alay ve 72. Alaylara tutturup, yakındaki Avusturya tümeniyle gerekli irtibatın oluşmasını sağladı. [17]

Bu hatta çarpışmalar devam ediyordu. Rusların saldırılarına karşı savunma hattının güçlendirilmesinden sonra devam eden çarpışmalar ile ilgili olarak 19. Tümen Komutanı Yarbay Şefik, merkez komutanlığa 27 Ağustos 1916'da gönderdiği raporda; Rusların, Saranchuky köyünün kuzeyinde bulunan Şosenin kasabası demir yolunu kestiği, kasaba yakınındaki Potutory İstasyonu'nun batısında tel örgü ile savunma hattı kurdukları, Saranchuky batısında köyün hemen kenarında söğüt ağaçları dibinde, Rusların gizlice inşa ettiği köprünün Türk Topçuları tarafından ateş altına alındığı ve tahrip edildiği, bildirmekteydi.[18]

28 Ağustos günü yapılan muharebede ise 19. Tümenden akşama kadar beş askerin yaralandığı, iki askerin ise şehit olduğu, haberi 19. Tümen Komutanı Yarbay Şefik, tarafından 15. Kolordusuna rapor olarak gönderildi.[19]

---

[11] ATASE Arş., İSH, K. 237-A, G.H-985, B.10-1
[12] ATASE Arş., BDH, K.237-A, D.H-985, F.18-1
[13] Mahmut Boğuşlu, Birinci Dünya Harbinde Türk Savaşları, Kastaş Yay., İstanbul 1990, s.132.
[14] Vecihi, *"... Zlota Lipa Kenarında Bir Sene-10"*, Tasviri-i Efkâr Gazetesi, 13 Kanun-ı Evvel 1921
[15] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-33, F.1-3
[16] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-33, F.1-4
[17] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-33, F.1-10
[18] ATASE Arş., BDH, K.195, D.138, F.1-2
[19] ATASE Arş., BDH, K.195, D.138, F.3

Şefik Bey tarafından 29 Ağustos'ta gönderilen başka bir raporda, Rusların Potutary İstasyonu önündeki mazgallı siperlerini genişlettikleri 19. Tümen'den 19 kişinin cephede önemli çatışma olmamasına rağmen şehit olduğunu, altı kişinin ise yaralandığını bildirilmekteydi.[20] Ruslar, genel olarak 19. Tümen bulunduğu kısımda aralıklı şekilde top ateşi ile saldırıyor, birliklerin ileri hattında ise siperlere tel çekerek ve mazgallar yaparak hattı güçlendirmeye çalışıyorlardı.

19. Tümenin bulunduğu bölge, Rus topçu ateşi ile taciz edildiği esnada başka bir koldan hareket eden Rus birlikleri ise Hoffmann Kolordusu hâkimiyetinde olan Potutory'nin iki kilometre kuzeybatısında bulunan olan 348 rakımlı tepeye hücum ederek siperleri 3 Eylül 1916'da işgal ettiler.[21]

19. Tümen Komutanı Şefik Bey, yazdığı raporda siperlerin Ruslar tarafından işgal edildiği esnada 57. Alaya bağlı askerlerden büyük zayiat verildiği, alayların geniş bir cepheye dağıldığı için zorluklara maruz kaldığı bildirilmekteydi.[22] Bu kayıplardan sonra Hoffmann Kolordusu, işgal edilen siperleri Rus birliklerinden geri almak için saldırı hazırlığı yapmaya başladı. Türk birliklerinden ise bu saldırı esnasında kendilerine yardım etmelerini istemekteydi. [23]

Hoffmann Kolordusuna yapılacak yardım ile alakalı 15. Kolordu komutanı Yakup Şevki tarafından 19. Tümen Komutanı Yarbay Şefik'e emirleri içeren telgraf 3 Eylül 1916'da gönderildi. Telgrafla gelen emirlerde: Hoffmann Kolordusu mıntıkasının bir kısmına giren Rusları püskürtmek için Hoffmann Kolordusunun karşı taarruz yapmayı planladığı, Bu taarruz esnasında Hoffmann Kolordusunun Potutory kısmında olan sağ kanadının Ruslar tarafından tehlikede bırakılması ihtimalinden dolayı bu kanada yardım etmek üzere Yarbay Şefik emrindeki 57. Alayın ihtiyat taburlarıyla Bozhykiv köyüne kadar olan mıntıkayı korumasını, Hoffmann Kolordusu ile irtibatta bulunularak bu kolorduya topçu atışı ile gerekli desteği vermesini, istemekteydi. [24]

Hoffmann Kolordusu, işgal edilen 348 rakımlı tepeyi Rus birliklerinden geri almak için karşı taarruza geçti. 15. Kolordunun gerektiğinde yardımda bulunulması talimatını alan Yarbay Şefik, 19. Tümenin topçu atışlarıyla Hoffmann Kolordusuna yardımda bulundu. Bu yardımlar neticesinde Hoffmann Kolordusu Bozhykiv köyüne kadar olan sırtları 5 Eylül'de geri aldı. Bu siperlerin geri alınmasında 19. Tümen büyük destekte bulundu. [25]

19. Tümen Komutanı Yarbay Mehmet Şefik'in 5 Eylül'de yolladığı raporda taarruza devam eden Hoffmann Kolordusundan 4. Bavyera Alayı'nın Ruslar tarafından işgal edilen 327 rakımlı bölgedeki ve Sibalin Kasabası'nın güneybatısında siperlerin yoğun çatışmalar neticesinde geri alındığını ve Rus birliklerinden tamamen temizlendiğini belirtmekteydi.[26]

19. Tümen topçularının desteği sonucunda Potutory'un kuzeyine 5 Eylül tarihinde yapılan taarruzun başarıyla sonuçlanması ve Ruslar tarafından işgal edilen bölgenin şiddetli muharebeler sonucunda geri alınması üzerine General Hoffmann tarafından 15. Kolordu'ya bizzat teşekkürlerini iletti.[27]

Kazanılan zaferden sonra, 15. Kolordu komutanı Yakup Şevki Bey, 19. Tümen'in bu fedakâr hizmetlerinden dolayı Yarbay Şefik ve silah arkadaşlarına teşekkür etti. Taltif için

[20] ATASE Arş., BDH, K.195, D.138, F.4-5
[21] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-35, F.1-13
[22] ATASE Arş., BDH, K. 5-8981, D.H-39, F.1-22
[23] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-35, F.1-14
[24] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-35, F.1-22
[25] Hülya Toker, "I. Dünya Harbi'nde Galiçya Cephesi: 15'ini Kolordunun Hareketi", ATASE Yay., Ankara, 2016 , s.58
[26] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-6
[27] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-7

muharebeye ateşiyle iştirak eden bataryaların numaralarının en kısa zamanda bildirilmesini istedi.[28]

Bu zafer Osmanlı basınında *"Osmanlı tümenleri vatanlarından uzakta, müttefiklerinin yanında bir seneden fazla bir zamandan beri teyakkuz içinde ve gözleri Rus hatlarında olduğu halde düşmanı beklemekteydiler. Ruslar arzu ettikleri gayeye ulaşmak, için şiddetli saldırılar ile Türk Cephesi'ni sarsmak istemişler ancak kahraman Osmanlı askerlerinin can pare savunması ile başarısız olmuşlardır."* diye yer almaktaydı.[29]

General Hoffmann'ın sözlü teşekkürden sonra Avusturya-Macaristan İmparatoru'nun kararı ile 15. Kolordu Kumandanı Albay Şevki Bey'e ikinci sınıf Kızılhaç askeri liyakat nişan ve madalyası, Yarbay Şefik ile Yarbay Hayri'ye Kral Leopold şövalyelik nişanı ve harp madalyasının verildiği; bu nişanların adı geçen kişilere Avusturya-Macaristan Harbiye Nazırı tarafından ulaştırılacağı 5 Eylül'de gönderilen telgrafla Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya bildirildi.[30]

Kazanılan zafer sonrasında 5 Eylül'de Ruslar, farklı bir bölgeden 15. Kolordunun ve Avusturya Bothmer Ordusu'nun Gerok Grubu'nu güneyden kuşatmak için saldırıya geçtiler. Rus taarruzuna karşılık veremeyen ve direnemeyen Avusturya Ordusu da geri çekilmek mecburiyetinde kaldı. Bu geri çekilme esnasında 19. Tümen bölgesinde bulunan 77. Alaya mensup iki piyade bölüğü, Kotowskaga sırtlarında kuşatılıp Ruslar tarafından esir alındı.[31] Esir verilen 2 taburdan dolayı 15. Kolordu Komutanlığı'nca 19. ve 20. Tümenlerin 5 Eylülden başlayarak 20-30 km geride daha uygun bir mevziiye çekilmesine karar verildi.[32]

15'inci Kolordu komutanı Yakup Şevki Bey, geri çekilme ile ilgili olarak 19. ve 20. Tümenlere 5 Eylül 1916'da emirname yolladı. Emirnamede 20. Tümen'in, Gerok Grubunun sol kanadı ile 19. Tümen ile daima irtibatının korunmaya özen göstermesini, 19. ve 20. Tümenlerin, kendilerine gerekli olmayan bütün malzemelerini Lipica Doina-Demnya hattının batısına nakletmelerini, terkedilen yerlerde düşman eline geçmemesi için köprülerin ve yolların tahrip edilerek mümkün olduğu kadar kullanılamaz hale getirilmesini, gözetleme bölgeleri kurularak telefon irtibatı hemen kurulmasını, düşmana görünmemek için gündüz ne olursa olsun harekâtın yapılmamasını, 19. Tümenden bir makineli tüfek bölüğü ile beraber üç taburun, tedbir amacıyla konuşlandıktan sonra komutanlık merkezine haber verilmesini bildirmekle çekilme sırasında nasıl hareket edilmesi gerektiğini söylemekteydi.[33]

Bu emirler ile geri çekilme esnasında düşmanın dikkati çekilmemeye çalışılarak mümkün olduğunca az kayıp verilmesi amaçlanmaktaydı. Ayrıca geri çekilme esnasında köprülerin ve siperlerin tahrip edilerek düşmanı elinden lojistik imkânların alınması amaçlanmaktaydı.

Avusturya Güney Ordusu Komutanlığı tarafından Osmanlı 19. Tümeninin kuşatmadan kurulmak için daha güvenli yere çekilmesi ile ilgili olarak Hoffmann Kolordusuna 5 Eylül 1916'da saat 09.16'da gönderilen telgrafta, Hoffmann Kolordusunun bulunduğu yerleri, Nodorozhnıv'e konuşlanıp karargâh kuracak 19. Tümen için tahliye etmesi istenmekteydi. Bu telgraftan sonra 19. Tümen birliklerinin çekilme harekâtı gece yarısından itibaren başladı.[34]

Çekilme devam ederken 15. Kolordu komutanı Yakup Şevki, Yarbay Şefik'e 6 Eylül'de gönderdiği emirde; 19. ve 20. Tümen artçılarının kendilerine bildirilen hatlarda

[28] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-8
[29] Yazının tamamı için bkz., Tanin Gazetesi, 1 Ağustos 1916
[30] BOA, HR. SYS, 2426/60
[31] Yel, Yakup Şevki Paşa…, a.g.e., s.21
[32] Cihat Akçakayalıoğlu, *"15. Türk Kolordusunun Birinci Dünya Savaşı'nda Galiçya'ya Gönderilmesi ve Ordudaki Harekâta Kısa Bir Bakış"*, Askeri Tarih Bülteni, Yıl:7, S:14,1982, s.86.
[33] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-14
[34] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-19

bulunacaklarını, bu hattı akşama kadar mutlaka muhafaza ederek geride asıl hattaki tahkimatı gizleyeceklerini, Rusların iki tümen arasından Trostianets istikametinden girmesine ve ormanlık arazide bulunan birliklerin kanatlarının Ruslar tarafından sarkmamasına dikkat edilmesi, istemekteydi.[35]

19. Tümen, 20. Tümen'e oranla daha az mesafede geri çekilecekti. 19. Tümen komutanı Yarbay Şefik, Rusların Bozhytdv'den veya daha kuzeyindeki Popowa Gora sırtlarından taarruz ederek her iki tümenin arasına girme ihtimalini dikkate alarak 20. Tümen'in geri çekilmesini emniyet altına almak için bu cephede kuvvetli iki taburluk bir artçı kuvveti bıraktı.[36]

Geri çekilme hazırlığı yapan 19. Tümen siperleri Rus topçuları tarafından Saat 07.00'de şiddetli bir şekilde dövülmeye başlandı. 19. Tümen komutanı Şefik Bey, 6 Eylül'de yolladığı emirnamede, topçu ateşi altında bulunan 3. Taburun kademe kademe, güvenliği dikkate alarak, Lotofskaka sırtlarındaki ormana doğru çekilmesini istedi. Bu orman yolu vasıtasıyla 372 rakımlı geçit noktasına gelip burayı tutmasını ve diğer 1 ve 2. Taburların orman kenarını tutarak Rus birliklerini orada durdurmasını emretti.[37]

Geri çekilme esnasında 19. Tümen komutanı Şefik Bey, artçı birliklerinin 413 rakımlı tepede bulunan ve daha önce yapılan 2. mevzi siperlerini tutmasını, Rus birliklerinin durdurulmasını ve ileride kalan birliklerini de tepeye doğru kademe kademe çekmesini bildirdi.[38] Böylece birbirlerini koruyarak az kayıplarla çekilme sağlanmaya çalışılacaktı.

19. Tümenin geri çekilmesi esnasında tümenin sağ kanadının karşısında bulunan Rus birliklerinin bir kısmı Potutory İstasyonu'ndan, bir kısmı 57. Alay cephesi Rybnyky Köyü'ne taarruz etmek istedi. Ancak 19. Tümen topçu ateşlerinin tesiriyle bu taarruz püskürtüldü. [39]

Bu sırada 19. Tümen Komutanı Yarbay Şefik, 6 Eylül'de 72. Alaya yolladığı telgrafta: 72. Alayın sağında bulunan 77. Alay'ın 1. hatta bıraktığı postalarını geri çekmesini istedi. Çünkü Rusların o cepheye taarruz etmesi nedeniyle bazı birliklerin tehlikede olduğunu, Kotov Köyü'nde bulunan birlikler ile Kotov'un daha sağında bulunan zayıf birliklerin 72. Alay karargâhın bulunduğu 413 rakımlı tepeye çekmesini ve orada o cepheye karşı tutmasını ve sol kanadındaki birliklerini de gerideki savunma noktası olarak oluşturulmuş Kotov'un güneybatısındaki tepede toplanmasını emretti.[40]

Şefik Bey, 413 rakımlı tepede bulunan birliklere 6 Eylül'de yolladığı emirde, tepenin akşama kadar elde tutulması gerektiğini, Rus birliklerinin akşama kadar orada durdurulmasının gerekli olduğunu, imkân yok ise kademe kademe 419 rakımlı tepe üzerinden Mechyshchiv'de istikametine çekinilmesini, 372 rakımlı boyun noktasındaki süvari müfrezesiyle irtibatın kurulmasını ve hiçbir askerin esir bıraktırılmaması istemekteydi.[41]

19. Tümenin Zlota Lypa Vadisi'nden, Potutory-Mechyshchiv hattına kadar geri çekilme harekâtında beş subay, 556 er tümende zayiat verildi. 19. Tümen Komutanı Yarbay Şefik, cephede yaşanılanları Merkez Komutanlığına 5 Ekim 1916'te bir raporla bildirdi. Raporda, 19. Tümen cephesine 1 Ekim 1916'da taarruz eden Rus birliklerinin geri püskürtüldüğü, 3 Ekimde Rusların 322 rakımlı tepedeki siperlerini derinleştirmeye çalıştığı sırada tespit edildiği ve topçu ateşleriyle bu durumun engellendiği, 4 Ekimde ise 77. Alayda da keşif

[35] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-20
[36] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-24
[37] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-28
[38] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-37, F.1-23
[39] Suat, Büyük Harpte …, a.g.e, s. 48
[40] Toker, "… 15'ini Kolordunun Hareketi", a.g.e., s.67
[41] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-38, F.1-4

kollarında tüfek ateşi yapıldığı ve alay ilerisindeki küçük karakol mevziisine yaklaşan bir manga Rus askerinin açılan ateşle püskürtüldüğü yazmaktaydı.[42]

Bu rapordan da görüldüğü üzere Rusların gerek topçu ateşi gerek piyade saldırısına karşı Mehmet Şefik komutasındaki 19. Tümenin başarılı bir şekilde karşılık verilmekte, Rusların siperlerini güçlendirme çalışmalarına ise tümen topçusu ile açılan ateş ile Rus siperleri zayıflatılmaktaydı.

Bu muharebeler devam ederken 21 Ekim 1919'da 19. Tümen merkez üssü Nadorozhniv Köyü'ne taşındı. Rus topçu ateşinden dolayı olası kayıpların yaşanmaması için Nadorozhniv Köyü'nün tahliye edilmesi gerekli idi. Ve bu yüzden Nadorozhniv köyünde yaşayan siviller Şefik Bey'in emri ile daha güvenli bir yere taşındı.[43] Yarbay Şefik bu şekilde davranarak sivillerin askerler kadar değerli olduğunu göstermekteydi

Galiçya Cephesi'nde savaş tüm şiddeti ile devam etmekteydi. 19. Tümenin de içinde olduğu Eylül ve Ekim ayında Galiçya Cephesi'nde önemli muharebeler yaşandı. Bu muharebeler esnasında önemli başarılar kazanıldı. Alman Ordusunun Galiçya komutanı General Felix Graf von Bothmer, elde edilen başarılarda 19. Tümen'in etkili yardımından dolayı 19. Tümen subay ve askerlerine madalya vermek, subay ve askerlerini tebrik etmek için 1 Ekim 1916 da Tümen karargâhını ziyarete etti.[44]

General Felix Graf von Bothmer Tümen karargâhını ziyareti sonrasında 15. Kolordunun yönetiminde bazı değişikliğe gidildi. Erkan-ı Harbiye-i Umumiye tarafından 8 Kasım 1916'da gönderilen telgrafta 15. Kolordu Komutanlığı Tuğgeneral Cevat'a, Kolordu Kurmay Başkanlığı'nın da Yarbay Şefik'e verildiği, 19. Tümen Komutanlığı'na Kurmay Albay Sedat'ın, 20. Tümen Komutanlığı'na ise Binbaşı Osman'ın atandığı yazılmaktaydı. [45]

4. SONUÇ

Avusturya Ordusunun yardım taleplerine karşılık Galiçya bölgesine gelen 15. Kolordu içerisinde yer alan 19. Tümenin Ağustos-Kasım 1916 da gösterdiği başarıları ile bu cephede önemli bir yer tuttu. Avusturya Ordusu'nun Ruslara karşı yaptığı taarruzun başarılı olmasında, verdiği topçu atışı ve piyade takviyesi ile etkili oldu. Bu başarılarıyla Tümen Komutanı ve subayları hem Avusturya Devletince hem de Osmanlı Devleti'nce madalya ile taltif edildi.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Arı, Kemal (1997). Birinci Dünya Savaşı Kronolojisi, . Ankara: Gnkur. ATAŞE Bşk.lığı Yay..

Armaoğlu, Fahir (1983). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980), Ankara: ürkiye İş Bankası Kültür Yay..

Armaoğlu, Fahir 1973). Siyasi Tarih (1789-1960), 2.Baskı, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay.,.

Boğuşlu, M. (1990). Birinci Dünya Harbi'nde Türk Savaşları, , s. 130. İstanbul .

Karal, E. Z. (2011). Osmanlı Tarihi, C.IX, s. 439 . Ankara : TTK yay.

[42] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-47, F.1-24,26
[43] ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-52, F.1-30
[44] Galiçya Cephesinde Alman Ordusunun Galiçya komutanı General Felix Graf Von Bothmer 'in Teşekkür ziyareti, madalya takma töreninde ve Yarbay Şefik resmi için bkz. EK-32
[45] ATASE Arş., BDH, K.4402-A, D.H-28, F.1-21

Köstüklü, N. (2014). *"Tarihte Türk-Leh İlişkileri Çerçevesinde Galiçya'da Şehit Olan Türkler Ve Şehitlikler Üzerine Bazı Tespitler",* Türkiye -Polonya İlişkilerinde Temas Alanları (1414-2014) Uluslararası Konferansı, s.27. Varşova .

Marttin, V. (14.02.2017). "Birinci Dünya Savaşı'nda Avrupa'daki Türk Cephelerinden Galiçya-Romanya Örneğinde Savaş Tarihi Üzerine Düşünceler", 1. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Konferansı-İnsan ve Toplum Bilimleri-IBAD-2016, Cilt: 2, Sayı: 1, s. 64.

Marttin, Volkan (2017). *"Birinci Dünya Savaşı'nda Avrupa'daki Türk Cephelerinden Galiçya-Romanya Örneğinde Savaş Tarihi Üzerine Düşünceler"*,, Cilt: 2, Sayı: 1, 14.02.201. 1. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Konferansı-İnsan ve Toplum Bilimleri-IBAD-2016.

Neşet, Mehmet (1930). *Büyük Harpte Romanya ve 6. Türk Kolordusu*, Askeri Mecmua, Yıl:4, Sayı:19, . İstanbul .

Özkaya, Yücel. (2002). *"1914-1918 Yıllan Arasında Birinci Dünya Savaşı"* , Yayına Hazırlayan; Berna Türkdoğan, Atatürk Araştırma Merkezi Yayım, Ankara . Milli Mücadele Tarihi -Makaleler-.

Sander, Oral (2000), Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e, (8. Baskı), İmge Kitabevi. Ankara.

Şenyol, Vedat A. Ö. (1967). , "Avrupa Cepheleri: 1. kısım Galiçya Cephesi", Birinci Dünya Harbi, C.VII, s.23. Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Yay.

Toker, H. (2016). "I. Dünya Harbi'nde Galiçya Cephesi: 15'ini Kolordunun Hareketi", s.28. Ankara: ATASE Yay.

Ünalp, F. R. (2008). *"I. Dünya Harbi'nde Galiçya Cephesi: Türk 15'ini ,kolordusu ve Muharebe Etkiliği",* Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi, C.14, Sayı:27, s.28. Ankara.

Arşiv Belgeleri

ATASE Arş., İSH, K. 4402, G.H-28, B.1-3

ATASE Arş., İSH, K. 237-A, G.H-985, B.10-1

ATASE Arş., BDH, K.237-A, D.H-985, F.18-1

ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-33, F.1-3

ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-33, F.1-4

ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-33, F.1-10

ATASE Arş., BDH, K.195, D.138, F.1-2

ATASE Arş., BDH, K.195, D.138, F.3

ATASE Arş., BDH, K.195, D.138, F.4-5

ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-35, F.1-13

ATASE Arş., BDH, K. 5-8981, D.H-39, F.1-22

ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-35, F.1-14

ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-35, F.1-22

ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-6

ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-7

ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-8

ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-14

ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-19
ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-20
ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-20
ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-24
ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-36, F.1-28
ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-37, F.1-23
ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-38, F.1-4
ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-47, F.1-24,26
ATASE Arş., BDH, K.4402, D.H-52, F.1-30
ATASE Arş., BDH, K.4402-A, D.H-28, F.1-21
BOA, HR. SYS, 2426/60

